

III.

# BESZÉD,

MELYET

AZ 1902—903. EGYETEMI TANÉVNEK

## ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSAKOR

1902. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 14-ÉN

AZ EGYETEMI IFJUSÁGHOZ

INTÉZETT

Dr. THANHOFFER LAJOS

ORVOS- ÉS SEBÉSZDOCTOR, MŰTŐ, A LEIRÓ- ÉS TÁJBONCZTAN NYILVÁNOS RENDES  
TANÁRA, A SZÖVETTAN NYILVÁNOS RENDKIVÜLI TANÁRA, KIR. TANÁCSOS, A III. OSZT.  
VASKORONA-REND LOVAGJA, A II. SZ. BONCZTANI INTÉZET IGAZGATÓJA, A M. TUD  
ACADEMIA RENDES TAGJA.

BESZÉD

AN EGYPTIENI TÁRSASÁG

UNTEREYES MEGNYITÁSÁRÓL

1862 ÉVI SZEPTEMBER 10-ÉN

AN EGYPTIENI TÁRSASÁG

ELŐSZÓ

Dr. THANNHOFFER JÓZSEF

ORVOS-ÉS FARMACIUS, MÉD. A. LÉNY. ÉS FARMACIUS MINTA-ÉRTESÍTŐ  
TÁRSASÁG A MEGNYITÁS MEGNYITÁSÁRÓL TÁRSASÁG A MEGNYITÁS  
TÁRSASÁG A MEGNYITÁS MEGNYITÁSÁRÓL TÁRSASÁG A MEGNYITÁS  
TÁRSASÁG A MEGNYITÁS MEGNYITÁSÁRÓL TÁRSASÁG A MEGNYITÁS  
TÁRSASÁG A MEGNYITÁS MEGNYITÁSÁRÓL TÁRSASÁG A MEGNYITÁS



Mélyen tisztelt Egyetemi Közgyűlés!

Tisztelt egyetemi Polgárok!

Nekem jutott ez évben a megtisztelő feladat, hogy Önöket ifjú egyetemi polgárok, a kik drága Hazánk minden részéből, a Kárpátoktól az Adriáig, egyetemünkre egybesereglettek, melegen üdvözöljem s egyúttal Önökhöz *Alma Materünk* nevében a szokáshoz híven egynémely megszívlelendő szöveget intézzek.

Nincsen szebb és nemesebb kapocs Uraim!, a szülőin és a Haza szeretetén kívül, mint az, a mely a tanuló ifjúságot tanítóival egybefűzi.

Nincsen is a világon szebb és nemesebb feladat, mint a „*docendo discimus*,” vagy édes nyelvünkön szólva „*a tanítva tanulás*.” Mert ne higgyék Önök, hogy a tanár tanítása közben maga is ne tanulna. Hiszen már a nagy és bölcs SENECA<sup>1</sup> mondta epistoláiban, hogy „*homines dum docent, discunt*.”

A közben ugyanis, midőn professoruk lelkesülten, mélyen átgondolt s olvasmányjaival és sok évi tapasztalataival fűszerezett óráit nem egyszerűen csak is „*lemorzsolja*,” mint gúnynyal mondani szokás, hanem úgy a hogy kell, beható és sokszor nagyon is hosszú

<sup>1</sup> SENECA „Epistola: 7.”



előkészülés után, tisztességesen megtartja s ilyenkor mondhatni a legtöbb esetben mintegy erőpróbát végez, előadásai folyamában ezer és ezer új kérdés fogózkodik megoldás végett agyvelő sejtjeinek molekuláiba; ezer és ezer idea népesül meg azokban, a melyek mint valamelyes hangszer megpendült húrjain a hanghullámok, tovább és tovább hangzanak, előadása után is tovább és továbbad megrezzenve, peregnek le lelki szemei előtt, új és új gondolatokra és ezek fürkészése után újabb és újabb fölfedezésekre vezetve.

Viszont, ha Önök tanáraik lelkes, érdekes és szakavatott előadásait hallgatják s folytonos szellemi contactusban maradvá, velök együtt éreznek és haladnak: Önök lelkében is meg megvillan egy-egy új megtermékenyítő eszme, melyekre talán egész életökben sem gondoltak egyszer is és ezek előadás után sem hagyják Önöket — különösen Önök közül azokat, a kik gondolkozni szeretnek, — nyugodni s fel-fel ütik fejüket emlékezetökben s lelkükben időközönként; sőt megfejtésre is várnak és egyikét másikat Önök közül egyesek a tudomány nagy hasznára későbbben meg is fejtik.

Vagyis a tanító és tanuló között, feltéve, hogy megértik egymást s meg is akarják egymást érteni — s ez első feltétele a tanulás sikerének, — oly szellemi kapocs fejlődik ki, a mely nemcsak a tanulmányi idő alatt, de jó érzésű, jó erkölcsű és nevelésű ifjakban egész életükre is jótékonyan kihat; ennek varázsánál fogva tanár és tanuló egymást egyaránt megbecsüli; egyúttal a tanuló megbecsüli magát a tudományt is és pedig meg az különösen, a ki a tudományt magáért a tudományért szereti és műveli s az oly káros utilitarismus posványáig még el nem

jutott s abban még el nem merült; azt a tudományt, melyről már annyi nagy elme istenítőleg nyilatkozott s a melyről GAMBETTA<sup>1</sup> kimondotta, hogy: „Il n'y a qu' une chose, qui fonde les veritables societés, qui élève l'homme, c'est la science“, etc.; vagyis: „Egyedül a tudomány az, mely a társadalmat valóban megalapítja s az embert fölemeli“ stb. Hozzá tehetjük még ez arany mondáshoz azt is, hogy a tudomány egyedül az, mely a nemzeteket nagyokká teszi, még akkor is, ha egymás országainak határait a fegyver éle szántja meg s jelöli ki.“

Ha a fentebb vázolt értelemben ily szellemi kapocs fejlődik ki tanár és tanítvány között, úgy ennek nemcsak a nyerttek után átérzett anyagi érdek-közösség bár erős, de sokszor mégis felbontható kapcsa, hanem kell, hogy mélyebb, felbonthatatlan ethikai alapoka is legyen s ez nem más, mint a romlatlan, erkölcsös lélek és szív akaratlanul is nyilvánuló hálás érzése, a mely a két nemesen érző és gondolkozó „*homo sapiens*“-t, — a tanulót a vettért, a tanítót a nyujtott jóakaró fogadásáért egyaránt lekötelezi egymás irányában nemcsak a tanulmányi időre, hanem azon tulra is.

Innét van az, hogy ez érzés volt tanítványainkban sokszor évtizedek után, sőt mondhatni, egész életök folyamán is meleg érzésű levelekben és egyéb lelki nyilvánulásokban, sőt sokszor többféle nemes tettekben is meg-meg nyilatkozik.

Ez örvendetes tapasztalat ezen americanismusban tespedő s egyedül, vagy legalább is főleg az anyagi érdekhajhászásban leledző századunkban jóleső és

<sup>1</sup> GAMBETTA. „Discours.“



benső megnyugvással tölti el úgy a tanuló, mint a tanító kebelét s ez utóbbi, — e szegény pára, — a ki tövises útjain sokszor egyébnél, mint egy szánakozó mosolynál több babért nem is arat, pessimisticus lelkiállapotából fel-fel ocsudik ilyenkor és sok esetben meg is tér ily hálás megnyilatkozásokra elitelő világ-nézetéből.

Én már régen elhalt professoraimról most is melegen és benső hálával emlékezem s arczképeiket intézetem falain őrzöm meg s megvagyok győződve, hogy többen Önök közül, legalább is mindazok, a kiknek a szülői ház, a családi tűzhely s különösen az anyai szeretet lángoló és benső melege csiszolta ki szívök egyensúlyát, vagy pedig jóérzésű társaságokban meg-megfordulva, nemes érzelmek és tettek tanui lehettek, hasonlóan fognak cselekedni.

Legelső intelmem azért is Önökhöz, tisztelt egyetemi Polgárok, hogy bizalommal, szeretettel viseltsenek tanáraik iránt s ezt a mostani materialisticus légkörű társadalmi viszonyok közepette különösen hangsúlyoznom kell, mert bizony mondom Önöknek: a régi viszonyokhoz képest a mostani fiatalság — kivétel a jó kivételeknek — kevesebbet gondol egymás, valamint tanárai megbecsülésére, mint ezelőtt és inkább el van telve az utilitarismus, a nagyfokú kapaszkodás és protectiokeresés undokságaival, mint annakelőtte.

Lelkem egész melegével szeretem az ifjúságot s egyetlen öleléssel szeretném átkarolni nemcsak egyetemünkön levő összeségüket, hanem az egész világot is s ha most mégis korholom, ne vegyék rossz néven; ne azt, hogy egyesek érzéseit s cselekvényeit ily sötét színben látva, ostromozni is merészelem azokat. Kjei-

lenthetem azonban itt egyúttal azt is, hogy jóleső érzéssel vettem magam is tudomásul s láttam más tanártársaim irányában is egyesek fel-felbuzduló szeretetét, nagyrabecsülését s hálás érzéssel s köszönettel nyugtázom is itt e helyen az egyetem tanárainak összesége nevében — noha erre megbízatásom nincsen — e nagybecsű vonzalmaikat, készséggel kijelentve, hogy azok alatt, a kikben a nemes hálaérzetet fel nem tételeztem, vagyis inkább a kikben fel nem leltem, csakis az egyetemi polgárok egy kis töredékét és pedig csakis a multa vonatkozólag értettem. Mutasák meg Önök, hogy én a jövőben csalatkozom s akkor boldognak érzendem magamat. Ezt Önöknek csak akarniok kell, mint *Propertius*-szal<sup>1</sup> mondhatni „*In magnis voluisse sat est*“.

Második jóakaró intelmemet is vegyék Önök szívesen. Ez pedig az, hogy még a tanító nagyra-becsülése fölé is helyezték *Alma Mater*-ünk tiszteletét.

Ennek emlőin neveltetnek Önök nagyra, képesre fenséges és nemes feladatok megoldására, magas állások betöltésére, sőt a Haza szent ügyeinek vezetésére is; azért is annak szentélyeit, — a tudomány oltárait, — becsüljék meg mindenha.

Szépen fejtegette a Tudományegyetem feladatát és *Alma Mater*ünk kultuszát egykori nagyérdemű rektorunk, KORÁNYI FRIGYES<sup>2</sup> rectori lelépő beszédében: 1887-ben, midőn a következő nagy jelentőségű szavakat mondta: „*Én (tehát) a tudományegyetemet szent csarnoknak tekintem, mely az igaz, jó és szép eszméinek kultusza számára állíttatott fel; igazi templomnak tartom, melyben a*

<sup>1</sup> PROPERTIUS. II. 8., 10.

<sup>2</sup> KORÁNYI FRIGYES. Rectori beszéd. 1887.



*vallásosságnak, a tiszta erkölcsnek, a kötelesség szigorú és lelkiismeretes teljesítésének, az igazság után való buzgó és fáradhatlan törekvésnek, a becsületes munkálkodásnak kell honolnia*". Ezt a szózatot jól jegyezzék meg maguknak lelkükben.

Harmadik intelem is volna, ha szivesek lesznek meghallgatni. Ez az, hogy ne politizáljanak. Igaz, hogy ezt Hazánkban, a hol még a csizmadiákra is ráfognak, hogy politizálnak, nagyon nehéz megcselekedni; de legalább, ha mégis politizálnának, amúgy csendesen politizáljanak. Hiszen Önök azért jöttek ide, hogy tanuljanak. Önök némelyikének kedves szülei maguktól vonták meg, sokszor még napi életfentartási szükségletök egy részét is, hogy csak Önöket neveltethessék, hogy Önökből embert faragtathassanak.

Eljő nemsokára s jöjjön is az a jobb idő s már-már most is minden oldalról be-bekopogtat, hogy a protectio mire sem vezet. Állami és erkölcsi megszilárdulásunk, nemzeti nagyságunk és szellemi fölényünk mind jobban és jobban való kidomborodásával s öntudatos önmegbecsülésünk magasabb fokon való kifejlődésével Önöket, sőt bennünket is csakis olybá fognak venni, számítani, latolni, a mennyit szellemi tőkéjük és tőkénk fog nyomni és érni. Ez pedig Önök részéről csak akkor fog egyáltalán latolható lenni, ha megfeszített erővel fekszenek rá tanulmányaikra, ha nappalaikat és sokszor éjjeik egy részét is tanulmányaiknak szentelik. Erre pedig idő, béke, csend és magány szükséges. Még az éneklő madarak királya, a csalogány is a magányba vonul s akkor csattog legjobban, a mikor nyugalmat lát és érez; pedig e kis dalos csak azt mondja el, a mi szívében fekszik s a mit hangládájában számára a bölcs természet készen



előírt; míg Önöknek azt, a mit fáradsággal megszerzniök kell, hogy el tudják mondani, előbb még értelmükkel el kell sajátítaniok, áthasonítaniok s ezt lárma közben éppenséggel nem tehetik meg. Ebben Önöket nemcsak zavarják, de meg is akasztják a gyakori társas összejövetelek, a zajos tumultusok, csoportulások, rendetlenkedések, avagy demonstratiók.

De ne értsetek félre! Szépnek, sőt magasztosnak és nemesnek tartom magam is a Fiatalság lángoló lelkesedését. Oly szép az, mint a hajnal pirkadó hasadása, vagy egy szép, feslő rózsabimbó fakadása. Én magam is lelkesedtem az 58—60-as években mint gyermek a szabadság hajnalhasadtakor s azután is, mint ifju, éppen úgy, mint a hogy Önök most teszik. Mindennek megvan a maga ideje; az az idő, mikor lehet és kell is lelkesedni a Fiatalságnak, sőt még öregének s aprájának is. Lelkesedés nélkül a Fiatalság olyan volna, mint a kiaszott fű, vagy fa; olyan, mint a virág illat nélkül, vagy olyan, mint az alma-bor tartalom és tűz nélkül, vagy a végkép kiégett s kialudt vulkán, a mely már többé tüzet sem okád. Annak a belső tűznek, a mely különben emésztőleg hatna az ifjúságra, egyes alkalmakkor ki-ki kell törnie. Azonban okkal-móddal; méltóságteljesen „*Otium cum dignitate*“, mint CICERO<sup>1</sup> mondja. De minden fontosabb ok nélkül, vagy képzelt okokból s minden haszontalanságért a fiataliságnak actióba lépni nem jó, nem szép és nem is szükséges. Méltóságteljes legyen a Fiatalság minden fellépésében s ha az marad tetteiben, akkor adnak is fellépésére valamit, ha ugyan azt a körülmények megengedik. Keresse a Fiatalság

<sup>1</sup> CICERO „pro Sestio cap.“ 45.

mindenben az arany középutat, hiszen már OVIDIUS<sup>1</sup> mondta, hogy: „*Medio tutissimo ibis*“.

Itt egy angol példaszót is emlékökbe ajánlok, mely nyelvünkön következőleg hangzhatik: „*Az úr sem nem haragszik, sem nem kiabál*“.<sup>2</sup> Ez annyit teszen, hogy csakis az az igazi úr, a ki sohasem kiabál és sohasem haragszik. Az igaz, hogy a szittya vér nem oly nyugton csergedez a mi ereinkben, mint a ködös Albion fiaiban s bizony mi néha haragszunk is, kiabálunk is; de még is szelidíthetjük vérünk zajlását, mérsékelhetjük magunkat, ha a fentebbi angol példaszó folyton fülünkbe cseng s akkor, ha nem is nagy urak és lordok, — mert az angol példaszó azt hiszem csakugyan csak is ezekre illik, mert magam is láttam már elég középrangú haragvó angolt, — de legalább is urak maradhatunk kisebb haraggal és kisebb hangadással is.

Annyival is inkább figyelmükbe ajánlom ez idézett haragnyugtató és hangtompító angol példaszót, mert igazán kellemetlenül érintett már többször még előkelőbb magyar urainknak és hölgyeinknek is az a rossz szokása, hogy nemesak az utcán és közhelyeken, így színházban és concertben stb., fennhangon diskurálnak, hanem külföldi utazásaik alatt is, bárhol megjelenjenek.

Az a ki külföldön sokat utazott, kellemetlenül vehette észre, hogy maga és a külföldiek is azonnal megismerik egyaránt a magyar származású vendéget arról, — ha nem honi nyelvünkön szólanak is, — hogy mindig és mindenütt fennhangon, sokszor mondhatni — kiabálva beszélget. Sok-sok esetben egészen intim dolgokat is fennhangon beszélnek meg egymás

<sup>1</sup> OVIDIUS „Metamorphosisa“ II. 137.

<sup>2</sup> „A gentleman is never angry, and makes never a noise.“



között, nem gondolva arra, hogy a harmadik vagy negyedik vendég- vagy utazótársa is magyar lehet.

Tegyenek le Uraim e rossz szokásról! Sőt itt a kedves papák és mamák jóérzésére is apellálok, hogy tanítsák meg gyermekeiket már zsenge korukban arra, hogy nagyon hangosan ne társalogjanak, mert ez a nagy- és fennhang már egész betegsége fajunknak s ennek az ellenkezője, — a kishang — jele a nyugati cultur-nemzetek e tekintetben való elsőbbségének is fajunk felett. Tisztelet itt is a kivételeknek.

Nem hiszik, mennyit rontott és ront még „nyelvvel“ a magyar. Emlékezzenek HORATIUS<sup>1</sup> következő rövid, de zelős mondására: „*Favete linguis*“ („őrizzetek nyelveteket“) s ha ezt megtartják, sok kellemetlenségtől megmenekülhetnek.

Végül még egyet szabadjon magukviselőjére nézve szívükre kötnöm. Legyenek erkölcsösek, vallásosak, de legyenek egyúttal türelmesek is. Szeressék felebarátjaikat, mint önmagukat, — hiszen mindannyia Önök tanuló- és kenyerespajtása, Önök testvére. Ne nézzék felebarátjaikon a külsőt, hanem csakis a belsőt. Legyen bármilyen vallása, legyen bármilyen köpönyege, megbecsülésükre érdemesítsék, ha becsületes, jellemes, munkás és derék ifju; legyen azonban bármilyen fényes köpönyege is, vessék meg, ha erkölcstelen, jellemtelen vagy haszontalan s ha hazáját nem szereti.

Ha valaki vallása miatt embertársaiban különbséget tesz, elárulja szellemi gyengeségét s azt, hogy a kereszténység legmagasztosabb szózatát: „*szeresd felebarátodat, mint tennenmagadat*“, nem respectálja s meg sem is érti.

<sup>1</sup> HORATIUS „Ódái“ III. 1. 2.

Legyenek türelmesek különböző nemzetiségeink ifjaihoz egyaránt. Hiszen mindannyia közös drága Hazánk fia s kell, hogy szeretettel legyen ez, őseink véréből áztatott s megszentelt Föld iránt, melyen bölcsője ringott, melynek kenyerét eszi, éltető levegőjét szívja és szabadságát s intézményeit velünk együtt egyformán s egyaránt és egész teljességében élvezi.

Ezekután még Önök figyelmét egynémely, a tanulmányra, önképzésre, humánus érzelmekre s a hygiene némely fejezeteire vonatkozó intelmeimre hívom fel, továbbra is türelmüket kérve.

Első sorban említem, hogy ne feledkezzenek meg a testnevelés és edzés nemes sportjáról sem. Ezt már több kitűnő rektorunk s azok egyik jelese Eötvös LORÁND<sup>1</sup> báró és nagyérdemű dekánjaink többje ajánlotta, különösen pedig orvosi karunk egyik oszlopos tagja és volt dekánja, érdemes physiologusunk, tehát e tekintetben a legcompetensebb szakférfiu, KLUG NÁNDOR<sup>2</sup> elődöm is physiologiai alapon behatóan tárgyalta s figyelmökbe ajánlotta e helyen.

Ha azonban én is ezt hasonlóan teszem itt, ez nem azt jelenti, hogy önök örökké, még előadásait is elhanyagolva, csakis a sportnak éljenek.

Élvezetekben, mindenben, evésben, ivásban, még a tanulásban is a bölcs mértékletességet kövessék, mert későbben bánják meg, ha testüket elsanyargatják s a tulságos sportolás után szívbajt kapnak, vagy az alkohol, — e nagy méreg, — tulságos élvezete következtében ereik elváltozva, idő előtt a legborzasztóbb beteg-

<sup>1</sup> Eötvös LORÁND br. rektori székfoglalója. 1891.

<sup>2</sup> Dr. KLUG NÁNDOR orvoscari dekán évnvítő beszéde. 1898.



ségeket szerzik meg maguknak élettársul s a melyeket, vagy az azokra való hajlandóságot majdan még ivadékaikra is átörökítik.

JUVENAL-nak<sup>1</sup> ama jó mondását: „*mens sana in corpore sano*“ jól figyelmeztet arra, hogy minden körülmény között, valamint azon böles régi latin mondást is: „*quidquid agis, prudenter agas et respice finem*“.<sup>2</sup>

Ha ez a két mondás folyton fülükbe cseng s azt meg is hallgatják, meg is szívlelik, sok bajtól megfognak menekülni és hálásak lesznek irányomban, ha esetleg netalán én lettem volna az első, a ki önöket ez aranymondásokra figyelmeztettem.

A tanulmányi idő jó kihasználását sem tudom eléggé figyelmeztetni.

Sokan tódulnak éretté tett, de jól meg nem érett ifjaink közül egyetemünkre. Nemsokára egész hadsereget alkothatunk egyetemi polgárainkból, annyian sietnek az egyetem által nyújtandó, sokszor lucratív, de sokszor igen is rögzös pályákra, azt hivatva, hogy ezeken legkönnyebben boldogulnak. De nézzük, milyen az eredmény? Nagyon is elszomorító. A fiatalságnak, mondhatni, fele sőt talán  $\frac{2}{3}$ -a is, sajnálattal kell ezt itt különösen kiemelni, vézna, vérszegény testtel, gyenge alapismerettel, kevés kötelességérzettel és komolysággal megy neki tanulmányainak. Innét van azután az, hogy a rigorosumok oly rossz eredménnyel záródnak.

Örömmel jegyezhetem meg itt azonban, ezzel az elszomorító bevallással szemben, hogy kivételesen fiatalaink egyes évfolyamai közt mindazonáltal elég számban található mégis erős test és szellem s nagy

<sup>1</sup> JUVENAL X. 356.

<sup>2</sup> „*Gesta Romanorum*“ C. 103.

örömeire tanárainknak közöttük több kitünő képzettségű is fényeskedik s ezek egyúttal a kötelességérzet nemes példáját nyújtják a többinek és egyúttal példás sikerrel végzik tanulmányaikat.

A silány rigorosumi eredményben azonban nemcsak a fiatalság egyedül hibás.

E baj már kezdetét vette az elemi oktatás, a gymnasiumi tanulmányi idő egész folyamán, sőt az a gyermekek szülőinek testi-lelki elcsenevészítésében is gyökeredzik.

A drága mamák majomszeretete, a papák nembánomsága vagy sokszor ránemérhetősége, megtermik gyümölcsüket.

A mama isteníti gyermekét; előtte nincsen oly tökéletes gyermek, mint az ő kedves rajkója; el is dicsekszik vele mások jelenlétében, hogy milyen jóra való, szép, derék gyermek az s ezt a jelenlevő s nagyon is oda hallgató és hiu gyermek, — mert egytől-egyig bizonyos fokban mind az, — készpénz gyanánt fogadja.

Mások ismét ki se merik a gyermekeiket az udvarra eresztetni levegőre; üvegházban nevelik, még az iskolába is üveges hintóban vitetik s a fijaikkal az egészség rovására hosszú, leányos hajat viseltetnek stb., stb.; vagy végre más apa, anya éppen az ellenkező végletekre ragadtatva, télen is mezitelen lábszárakkal jártatja gyermekeit a sétálók nagy gaudiúrára az aszfalton s agyonsportozni engedi azokat már csemete korukban. Végül nagy baj, hogy vannak olyan szülők is, a kik túlszigorral minden önérzetet s önállóságot kiölnek gyermekeikben.

A tanuló ekként már gyenge szervezettel és szűkvérűséggel s némelyike egyúttal elkényeztetve,



elbizakodott hányavetiséggel, más ismét minden önérzet és önállóság nélkül jut a középiskolába. Most aztán folytatja a mama munkáját tovább az iskola. Nehéz házi feladatok, fejtörő munkálatok, számtalan szükséges ismeret megszerzése mind olyan mozzanatok, a melyek a „*mens sana in corpore sano*” jeligenket fejére állítják.

Nem vagyok mindenben barátja azon állításnak, hogy egyáltalában túltömik ifjaink fejeit a középiskolákban. Hiszen, a ki a külföld tanulmányi rendjébe beletekint, tudni fogja, hogy p. o. Németországban az ifju nemzedéktől még többet kívánnak, mint nálunk. De azt határozottan merem állítani, hogy bár középiskolai tanáraink feladataik magaslatán állanak, — s ezt benső örömmel s tapasztalati meggyőződés és elismerés alapján és hangján mondhatom, — s e tekintetben középiskoláinknak s a tanerőket jól megválogató tanügyi kormányunknak csakis őszintén gratulálhatunk: mégis egy nagy hibában leledzenek s leledzik a rájuk rótt oktatási rendszer is, hogy t. i. nem individualisálnak, vagy legalább nem eléggé individualisálnak; azaz az oktatás mélységét és terjedelmét nem mérik kellően az ifju emberanyag elméjének terjedelméhez, kapacitásához. Vagyis, hogy általánosítsunk, a középeszü tanulótól is éppen annyit kívánnak, mint a kitűnő eszü tanulótól; vagyis inkább a maximumra terjesztik ki igényeiket a különböző caliberű agyvelővel szemben. De tulajdonképen nem is annyira egyedül a tanároknak, mint inkább a rendszerben van a hiba; vagyis helyesebben szólva, a kik a tanulmányi rendszert és feladatokat megállapították, azok az agyvelőnek nem átlagos kapacitását vették alapul, hanem inkább annak maximalis határát.

A rendszert azonban mindezért egyedül felelőssé tenni és kifogásolni nem kívánom, mert annak idealiter kellett gondoskodnia a jobb jövőre való tekintettel is a szükséges feltételekről. De a törvény holt betűit is szelidíti szükség esetén a bíró, szelidítse azt a középiskola érdemes tanári gárdája is.

Kérdés az is, vajjon a német ifjak agyvelejének kapacitása átlag nem több-e, mint a mi ifjainké. A testi fejlettség mindenesetre jobb azok ifjaiban, mint a miéinkben; különösen, ha fővárosi házainkban — igazi egészségtelen nagy kaszárnyákban — nevelt, halvány tejesképű ifjainkat tekintjük meg s egybehasonlítjuk akármely külföldi város egészségtől duzzadó testű és arcú collegáikkal, állításom, illetőleg sejtésem jogosultnak tekinthető. JUVENAL mondása pedig igaz ma is. Ép lélek csak ép testben lakhatik s haladottságunknak, ha nem is egyedüli, de egyik első s legfőbb tényezője a test jó állapota, a test helyes nevelése, a test edzése, a melyről ezentúl Hazánkban s egyetemünkön is jobban kellend gondoskodnunk.

Egy másik hibát is látok az újabb oktatási rendszerben, illetőleg módban, bocsánatot kérek e kis kitérésért s ez az, hogy újabban az iskolákban a memorizálásra úgyszólván mit sem adnak, hanem inkább az értelem mélyítésére igyekeznek.

Dicséretes e törekvés; de egyúttal kétélű fegyver is. Mert bár minden pályán az ítélőtehetségre nagyon is nagy a szükség, bizonyos mennyiségű tudományos tény ismeretét állandóan meg kell tartani az agynak s ez csakis a memoria kiélesztése folytán lehetséges. Ebből pedig következik, hogy párirányosan kell úgy az értelemmélyítésére, mint a memoria kiélesztésére is törekednie a középiskolának.



Különösen a természettudományi és orvosi szakokban absolute nem boldogulhat senki, ha legalább is jó memoriája nincsen. Az a sok ezer műszó, a melyeknek memorizálása nélkül, p. o. saját szakmámban — az anatómiában és histológiában — absolute meg sem is érthetjük egymást, jó, sőt kitűnő memoriát követelnek. De ekként vagyunk az orvosi tudomány összes más szakkaival is.

Műszavaink többnyire latinok, latinobarbárok, arabs eredetűek vagy görögök. Ha más szakon levőknek talán inkább megengedhető volna, mit azonban kétlek, hogy classicus nyelvek ismerete nélkül haladassanak tovább, az orvosin okvetlenül több ismeret volna e nyelvekből szükséges. Hiszen tanítványainkat folyton taníthatnunk kell colloquiaikon és rigorosumaikon még a latinból is, hogyan kell ragozni, egyeztetni s a *hic*, *haec*, *hoc* nyaktörő szóficzamódásainak kigazításaival százszorta többet kell foglalkoznunk, mintsem az ember valódi kéz- és egyéb testrészei ficzamódásaival.

De ne rójunk mindent fel egyedül a szülőknak, tanároknak, a rendszernek és iskolának. Valljuk meg, hogy a baj magában az ifju-ember anyagban és viszonyainkban is van. Szomoruan mondhatom, hogy a szorgalom, a megfigyelési érzék, az agynak egy időben csak is egy tárgyra, bár rövid időre való fixálódhatási képessége, a kötelességérzet, a tudomány szeretete magáért a tudományért, napról napra lankadóban s kialvóban van ifjaink egy részében.

Megmondták már ezt keményebben is kitűnő elődeink, s köztük HOFFMANN PÁL<sup>1</sup> volt kitűnő rek-

<sup>1</sup> HOFFMANN PÁL, rectori székfoglalója 1877.

torunk jeles rektori székfoglalójában s közvetlen elődöm e helyen KLUG NÁNDOR<sup>1</sup> is orvoskari dekáni évnyitó beszédében 1898-ban, de azt hiszem legkeményebben KORÁNYI FRIGYES volt nagyérdemű rektorunk évváró beszédében 1887-ben, midőn a következőket hangoztatta: „Társadalmunk második nagy hibája, mely a munka csekély becsülésének természetes folyománya, a kötelességérzet gyengülése, sőt teljes hiánya; sőt másutt, midőn kijelenti, hogy a kötelességek szigorú és lelkiismeretes teljesítése már-már a kivételek közé tartozik stb.

Akként gondolkozik ugyanis a serdülő ifju, ha látja, hogy sok társa kevesebb tudománynyal, kevesebb erkölcsi basissal, a közéletben néha — örömmel mondhatjuk, hogy néha — többre megy, mint az, a ki folyton bujja a könyveket, hogy hát ő miért is tanuljon többet, mint a másik társa, hiszen majd csak ő is boldogul a neki sem hiányzó protekció útján. Nem úgy van tisztelt Uraim! Az a legbolderabb ember, a kinek legnagyobb protectora önmaga; a ki saját szerencséjének maga volt kovácsa; a ki önerejéből jut a magasba, a mint erre számos örvendetes példa is van. Ez lelkesítse Önöket és buzdítsa folytonos munkára, folytonos küzdelemre; hiszen már a classicus SENECA<sup>2</sup> megmondta azt is, hogy az „élet küzdelem“; „vivere militare est.“

De a szorgalom és kitartás csökkenésének ifjainkban más okai is vannak. Egyike ezeknek: az erkölcsi rugó hatásának kisebbitése az által, hogy a középiskolák vagy legalább azok egy része nem elég szigorral censeal s a rostálást nem elég szigorral viszi

<sup>1</sup> KLUG NÁNDOR, orvoskari dekán, tanévnyitó beszéde. 1898.

<sup>2</sup> SENECA Epistolae. 96.



keresztül. Ezt következtetem pedig abból, mert közvetlen tapasztalatom erre nincsen, hogy az egyetemre, — itt csakis saját szakomról szólhatok — a mint colloquiumainkon és rigorosumainkon meggyőződést szerezhettem magamnak, egyesek igen is primitív észjárással és nagyon elemi képzettséggel eresztetnek fel. Dicséret legyen megint azoknak, a kik az ellenkezőről győznek meg bennünket egyes tényleg létező örvendetes esetekben.

Másik oka a fentebbi sajnós körülménynek, mint már fentebb említettük, a gyermekek vézna teste, továbbá a gymnasiumban, a családban és iskolában szerzett *ideggyengeség*, a mit köznéven s tudományos néven is szeretnek — jó magyar neve helyett — általában „*neurasthenia*“-nak nevezni.

Ez idegbetegség következtében az ifjak nagy része kevés ellenállású testtel, gyengült agyvelővel s ennek következtében kevés figyelőképeséssel, kis memoriával, gyengült akaraterővel jó ki az iskolából s megy az egyetemre s itt bukik egyre-másra, mert még azt a sok műnevet sem fogadja be agya, a melyek emlékezetben tartása nélkül az egyes szakmák tényei meg sem is érthetők, még kevésbbé az a sok hypothetikus, vagy igazságokon, inductív kísérleti alapon elért eredmény, a melyeket a tanár búvárlatai közben nyert s átad hallgatóinak, hogy azok agyvelő-rekesztékeinek sejtjeiben akként őrizzék meg, a mint a nyomdában a szedő szedőszekrényeiben betűt elrakja, hogy azokat szükség esetén ismét kiemelje azokból.

Remélem nem haragszanak meg ifju egyetemi Polgárok, ha újból hangsúlyozom, hogy nemcsak a rendszerben, hanem önnönmagukban is van a hiba

s egyik öreg hibájuk Önök némelyikének, különösen az oly szakmára beírottaknak, a mely szakmák nem demonstrative adatnak elő, hogy tantermek helyett inkább az egészségtelen, füstös kávéházakban s egyebütt töltik el egész egyetemi tanulmányi idejüket, amott a dákótól s billiard-asztaltól véve leczkét a jogból — megesik, hogy néha az ököljogból is — vagy napról-napra késő éjjel járdogálva haza, a mennyboltozaton a csillagászatból tesznek tanulmányokat; vagy a más pályán levők némelyike az emberi test belső és külső szerkezetéből, vagy a természettudományok különféle ágazataiból nem könyvekből, hanem egyebütt vesznek oktatást, vagy végül a történet fényes lapjai helyett az utczák járdáin, az asphaltot koptatva szüntelenül, a napi események le-legördülő élményeiben lelik legfőbb gyönyöreiket; vagy végül az emberrágó pletykafészekben, a szalonok jour-jain lábatlankodnak még az előadások idején is.

Szerencse, mint fentebb mondtam, hogy Önök között csakis kevesen vannak ilyen ős alakok; de baj, ha egy is akad közöttük. A Fiatalságnak vállvetve együtt kellene munkálkodnia, fáradnia és szenvednie a tudomány megszerzésében s együtt kellene mulatniuk is ártatlanul.

Szünidei napokon a nemes sport és testedzés üzésében kellene örömet találniuk s egymást érintkezéseik közben megbecsülniök. Közösén és nagyobb fokban kellene ápolniuk a hazaszeretetet és pedig nem hangzatos frázisok útján, hanem becsületes, fáradságos munkával; éppen így a felebaráti szeretet kultuszát is.

Igyekezzenek önképzés útján mindazt megszerezni, a mit a gymnasiumi tanulmányok mellett még



el nem sajátítottak; igyekezzenek megfelelni azon várakozásoknak, a melyeket egyik jeles elődöm e helyen: HEINRICH GUSZTÁV<sup>1</sup> volt bölcészetkari dékán 1887/88-dik tanévben tartott évnyitó beszédében oly szépen körvonalozott az általános műveltség megszerzése tekintetében.

Legyenek munkás tagjai az önképző-köröknek; tanuljanak, tanulmányozzanak s azután próbálgassák szárnyaikat, vajjon tudják-e önállóan lebegtetni s tudnak-e velők, ha nem magasba, de legalább a földhöz közel, de a fölött röpködni?

Oktassák gyengébb kartársaikat; alakítsanak tanulmányi jour-okat a szalonok jour-jai helyett, — ámbár jó, ha néha-néha a művelt körök és jó családok szalonjait is felkeresik. E tanulmányi jour-jaikon, mint deákkorunkban mi is tettük, az önképzés minden kigondolható módját ragadják meg s képezék, tökéletesítsék magukat minden lehető módon, olvasmányok, jegyzetek készítése, felolvasások, próba-előadások — és szónoklatok tartása s egyesek között kiosztott referatumok készítése és előadása, esetleg irodalmi munkásság által; sőt a mennyiben már megérett eszmékkal léphetnek a küzdőterre, önálló búvárlatokon alapuló értekezések készítése útján. Vegyenek nagyobb számban részt az egyetemi pályázatokon s meglássák, mily eredménye leszen munkálkodásaiknak, hogy nem kellend majd szomoruan SENECA-val<sup>2</sup> felsóhajtaniok ekként: „*Non vitae, sed scholae discimus*“.

Legyenek továbbá szorgalmasak. Egyedül a szorgalom és a vele párosult türelem hozza meg a fára-

<sup>1</sup> HEINRICH GUSZTÁV, tanévmegnyitó beszéde 1887.

<sup>2</sup> SENECA. Epistolae. 106.

dozás gyümölcsét s erre tanulmányaiknál kitartás és türelem kell. Szépen mondja GOETHE remek *Faust*-jában:

„Nicht Kunst und Wissenschaft allein  
Geduld will bei dem Werke sein.  
Ein stiller Geist ist Jahre lang geschäftig;  
Die Zeit nur macht die feine Gährung kräftig.“

Legyenek szorgalmasak, mert mint BUCKLE<sup>1</sup> helyesen mondja: „*A tudománynak nem a tévedés a legnagyobb ellensége, hanem a restség*“. És pedig valljuk be, a restség keleti fajunkban nem kis mértékben van meg.

A nyelvek tanulását is legmelegebben ajánlom Uraim figyelmökbe. A hány nyelvet beszél az ember, annyi emberrel ér fel. Ne legyünk e tekintetben chauvin-isták. Elsősorban a nagy kulturnemzetek egyik szóvivőjének, a németnek nyelvét sajátítsák el. A német irodalom oly bőséges s annyi önálló és referáló folyóirata van, hogy azokból nagy okulást és széles látókörű képzettséget szerezhetnek maguknak s egyúttal az egész világirodalom előmeneteléről értesülve „*au fait*“ maradhatnak saját szakmájuk horizontján.

Igen czélszerűen cselekesznek, ha még egy másik világnyelvet, p. o. a nemes franczia vagy a nagy angol nemzet nyelvét is elsajátítják, legalább annyira, hogy megértsék azokat.

A mi gymnasiumi tanulmányi éveinkben az elnyomatásnak hála, hogy végső éveiben, bűnül vettük volna, ha németül tanultunk volna s inkább a rokon-szenves franczia nyelvet szerettük s az angollal se sokat törődtünk. Érzem és sinylem még most is ez említett nyelvekben való jártasságom nem tökéletes voltát, de annyi, a mit már meglett koromban elsajá-

<sup>1</sup> BUCKLE. History of Civilisation. 301. oldalánál. 1877.



títottam e nyelvekből, igen nagy segítségemre szolgált eddig is szerény irodalmi munkásságom fejlesztésére, emelésére és ismertté tételére.

De az utazás, külföldi tudományos intézetek látogatása s az egyes szakemberekkel való érintkezés áldásos befolyása is égetően megkívánják, különösen minden fiatal tudóstól, hogy egyes nagy nemzetek nyelvét elsajátítsa.

De ha a közélet bármely ágában szerepelnek is majdan, anyanyelvükön kívül, bármennyire is édes és zengzetes az, legalább egyetlenegy más nagyobb nemzet nyelvének, — ismert okokat és körülményeket és a szomszédság viszonyait is tekintve, — főleg a német nyelvnek, — értése elkerülhetetlenül szükséges.

Régi nagynevű tudósainkat az egész világon ismerték és el is ismerték, mert latin nyelvtudásuk s külföldi utazásaik révén ismerni tanulták őket és munkáikat egyaránt. Most sem panaszkodhatunk; minden szakon levő tudósaink közül mindazokat ismerik s méltányolják egyaránt külföldön, a kik műveiket egy másik, világnyelven is közzétették. Szomorú, de úgy van, hogy a mi édes nyelvünket csak elvétve tanulják meg külföldön, pedig sokban tőlünk is tanulhatnának; míg mi nyakra-főre közlünk más nyelven is s polyglottokká kell lennünk, hogy necsak idehaza, de a külföldön is érvényesülhessünk s a magyar tudományosság vívmányaival megismer-tessük, inkább hazafiasságból, mintsem hiúságból, szomszédainkat. Bár eljönne az az idő s talán egykor el is jő, hogy egynyelvű Hazánk egynyelvű — tisztán magyar nyelvű — publicatióit is számba vegye a német, francia, angol, vagy bármely más nemzet fia is!

Szivökre kell azt is kötnöm, hogy a mennyire idejök megengedi, más facultások egyes szakmáit is hallgassák. Én magam úgy tettem, hogy heti vacatio-napon, vagy más oly időben, a melyben az orvosi facultáson bármely ok miatt óraszünetem volt, hol az egyik, hol a másik facultás előadásain jelentem meg. Egyszer római jogot, máskor statistikát, ismét máskor francia nyelvtant vagy történelmet hallgattam, sőt a francia nyelvtani és irodalmi előadásokra be is iratkoztam.

A philosophia egyes szakaszaiból is hallgassanak előadásokat. A philosophia minden egyes szakma kiegészítője kellene, hogy legyen. A helyes gondolkodás törvényei, az ok és okozat, az egyes okozatok és más okozatok láncolata közti összefüggés; az inductio és deductio törvényeinek, sőt a psychologia régi és modern elveinek ismerete mennyire tágabb kört engedne áttekinteni ifjainknak saját külön szakmájukban is, csak az tudhatja megmondani, a ki már ezeket, ha nem is elsajátotta, — mert erre egy ember s egy emberöltő nem is elegendő a tudományok óriási szétágazódása és terjedelme közepette, — hanem legalább is e tudományszakokba bepillantást tett.

Jól mondja BUCKLE (Essays)<sup>1</sup> hogy: „*Minden szakma bölcselete más szakok egybefüggésén alapszik s azért is az azok érintkezési pontjaiban keresendő.*“

Du Bois-REYMOND,<sup>2</sup> a nem régen elhunyt berlini nagy tudós, rektori székfoglaló beszédében szépen kifejtette a philosophiai és történelmi oktatás fon-

<sup>1</sup> BUCKLE. Essays: „The philosoph of every department dependson its connexion evith Other departments, and must therefore be sought at their points of contact“.

<sup>2</sup> Du Bois-REYMOND, rektori beszéde. (Reden).



tosságát az egyetemi kiképzésnél. Elveit Du Bois fölött a m. tud. Akadémiában tartott emlékbeszédemben<sup>1</sup> ismertettem s arra itt utalni el nem mulaszthatom.

Még egy fontos életphilosophiai dologra hívom fel itt becses figyelmöket Uraim! Ez az, hogy érintkezéseikben kartársaikkal, tanáraikkal, vagy a nagy közönséggel is legyenek mindig udvariasak és szerények. Gondoljanak arra, hogy Önöknek, ha a közélet bármely terén alkalmazást lelnek, embertársaikkal folyton érintkezniök kell, s ily alkalmakkor az udvarias, szerény embert mindenki megbecsüli; az önérzet összefér nagyon, ha helyesen alkalmazzák, a szerénységgel. Gondoljanak MONTAIGNE-nek ismert remek megjegyzésére, melylyel a szerény és valódi tudósokat — de a mely a nemtudósra is egyaránt illik — jellemzi s a mely következőleg hangzik:

„A valódi tudósok olyanok, mint a szántóföld buzaszálai: ezek gyorsan nőnek magasra, s fejeiket büszkén emelik magasba mindaddig, míg kalászfejeik üresek; mihelyt azonban ezek megduzzadnak, telve lesznek maggal s megérnek, szerényen lehajtják fejeiket.“

Legyenek minden ténykedéseikben modestek, de egyúttal urak és gavallérok. Senkit se sértsenek, de ne is tűrjék senki igazi sértését sem. De ha ezt mondom, akkor nem a tréfát értem, mert jó barátok közt sok olyan megtörténhetik, a miért ismeretlenek között csakis a kard szokott dönten. Vívni tanuljanak, mert ez a testet fejleszti, az önérzetet emeli, de nem azért, hogy bárminő haszontalanságért vagy egyszerű

<sup>1</sup> THANHOFFER LAJOS r. tag. Emlékbeszéd Du Bois-REYMOND kültag felett. 1898. év.

véleménykülömbözésért is páros viadalt vívjanak. Lehet olyan eset, hogy Önök becsületében csakugyan gázolt valaki, akkor, mikor Önök ártatlanok. Ilyenkor érthető, hogy a megtorlást kardhegyen keresik. De minden haszontalanságért, minden kicsiségért vagy csakis egyszerű bravouroskodásért levágni igyekezni ember és tanuló társa orra- vagy fülehegyét, sőt életét is kioltani igyekezni, ezt közönséges bűnnek kell bélyegeznem s az ilyen büntényt, ha állam volnék, a lopással, sőt súlyosabb esetekben a gyilkolással vetném egybe s akként büntetném.

Hiszen tudok egy oly párbajesetet, hogy két benső jóbarát azon veszett össze, hogy vajjon a lencse héjjával vagy szitán áttörve jobb-e s az egyik félnek e haszontalanságért kellett életét vesztenie.

Ha igazán becsületsértés volna jelen valamely esetben, még akkor is becsületbírósnak kellene fel fogásom szerint egybegyűlnie — s ezt Önök maguk között kimondhatnák szabályul — a mely megállapítaná, hogy csakugyan történt-e az adott esetben becsületsértés vagy sem? s ekkor is szigorú vizsgálat útján volna eldöntendő, vajjon ez esetben fegyveres elégtétellel vagy bocsánatkéréssel döntessék-e el a vitás ügy.

Tisztelt egyetemi Polgárok! Végül még egy nemes, emberbaráti ügyben fordulok Hozzátok! Segítsetek egymáson. Az igaz, hogy a régi példaszó is azt mondja: „*segits magadon s az isten is megsegít*”. Első sorban igenis Önök is ekként cselekedhetnek; hiszen a classicus író, TERENTIUS<sup>1</sup> is ez elvet vallotta, mikor mondta: „*Proximus sum egomet mihi*”, s ugyanezt vallja a következő másik

<sup>1</sup> TERENTIUS „Andria” IV. 1.



régi magyar közszólás is: „*Minden szentnek maga felé hajlik a keze*“. Azonban ne csak magukat tekintsék, hanem szegényebb sorsú tanulótársaikat is s tegyenek értök annyit, a mennyit csak tehetnek.

Mi megosztottuk diákkorunkban szegényebb sorsú tanulótársainkkal ozsonnáinkat, tárczáinkat, sőt egyesek közülünk lakószobájukat is. Tegyenek Önök is úgy, mint mi tettünk. Legyenek Önök közül azok, a kik maguk is segítségre nem szorulnak, az egyetemi segítő-egyesületeknek minél számosabban tagjai, hogy e szép és nemes tettet gyakorolhassák; jótetteikért az Uristen is megfizet Önöknek s visszaadja azt, a mit adtak, Önöknek kamatostul is.

Gondoljanak a Mensa academica-ra, az egyetemi kórházra s a szép és nemes más egyéb egyetemi önképző- és segítő-egyesületekre is.

Ezzel beszédemet immár be is fejezhetném, annyi-  
val is inkább, mert türelmőkkel már úgy is vissza-  
éltem; nem tehetem azonban, mielőtt a fentebb vázolt  
sötét képekkel szemben örömmel nem konstatálnám,  
hogy a nemes ideálok a Fiatalság nagyobb részében  
megvannak, vagy legalább is serkednek és élednek,  
s egyes szép tényekben már többször meg-megnyilat-  
koztak eddig is.

Szívemből kívánom, hogy ez mindinkább fokozódó  
mértékben erősödjék; hogy Ifjúságunk semmiben sem  
maradjon hátra, sőt haladja túl mindenben nyugoti  
szomszédjait.

Legyen Fiatalságunk testileg, lelkileg erős: legyen  
erkölcsös, imádja Istenét és isteni Hazánkat; szeresse  
és jusson eszébe nagy költőnk szózatából az mindenha:  
„*itt élned s halnod kell*“. Ez az az őseink vérével áztatott

és megszentelt Föld, melyért mindent meg kell mindnyájunknak tennünk, hogy el ne veszítsük, hogy fényével Szent István felkent királyunk dicső koronája beragyogja az egész világot, nemcsak úgy mint a dicső multban, de ha lehet még jobban a jövőben. És erre semmi másra nincsen szüksége drága Hazánknak, mint a tudomány magas fokának megszerzése, az ép testi és erkölcsös erő fejlesztése s a chauvinismusig menő forró haza- és fajszeretet, de azért többnyelvű s többvallású népünk minden részének s egyeseinek összetartása és kölcsönös megbecsülése.

Csengjen mindig fülükbe SALLUSTIUS<sup>2</sup> következő mondása: „*Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur*“. Adja a magyarok Istene, hogy így legyen! mondtam s azon hármass kiáltó szózattal nyitom meg e tanévet, hogy éljen és virágozzék soká, de igen soká: *Alma Materünk*; éljen kötelességtudó derék Fiatalságunk és éljen imádott drága Hazánk.



<sup>2</sup> SALLUSTIUS „*Jugurtha*“ 10.



## TARTALOM.

	Lap
I. Beszámoló beszéd. Dr. VÉCSEY TAMÁSTÓL . . . . .	5
Az 1901—02. tanév részletes története . . . . .	25
II. Székfoglaló beszéd. Dr. KÉTLY KÁROLYTÓL . . . . .	133
III. Tanévmegnyitó beszéd. Dr. THANHOFFER LAJOSTÓL . . . . .	153



